

G E H E I M

KRING VAN COMMUNISTISCHE OPPOSANTEN BUITEN DE C.P.N.

Zoals bekend is werden in het kader van de destalinisatie in de Sowjet-Unie en in de volksdemocratieën enige eertijds uit de partij gestoten communistische leiders gerehabiliteerd. Verschillende van hen die door het medogenloze systeem werden geliquideerd, zijn posthuum in ere hersteld. Anderen, die er het leven afbrachten zijn weer als lid tot de partij toegelaten. Onder hen zijn er, die thans weer vooraanstaande posities in de communistische beweging bekleden.

Ook in ons land zijn een aantal personen aan te wijzen, die - vroeger een vooraanstaande plaats in de C.P.N. innemend - in de loop van de tijd bij de partijleiding, i.c. bij Paul de GROOT, in ongenade zijn gevallen. Tot hun geluk miste de C.P.N. de macht hen, naar Russisch voorbeeld, te liquideren. Voor zover een enkele er niet de voorkeur aan gaf om met de stille trom uit de partij-gelederen te vertrekken, werd op hen door de partij de in Nederlandse verhoudingen meest vergaande maatregel: het roeyement toegepast.

Bekend is, dat een aantal hunner, die de communistische ideologie niet hebben afgezworen, de hoop op rehabilitatie en terugkeer in de partij-gelederen nimmer heeft opgegeven. Ongetwijfeld speelt het verlangen de partij tot het volgen van een andere politieke lijn te brengen daarbij een grote rol. Met dit doel voor ogen hebben zij er zich voor gewacht door hun optreden naar buiten de partij zodanig afbreuk te doen, of zich dermate partij-vijandig te gedragen, dat een terugkeer om die reden mogelijk zou worden.

Het ligt voor de hand, dat de vorenbedoelde lieden in de situatie, waarin de partij thans verkeert, een unieke gelegenheid zien om tot het bovengeschatste doel te geraken. Met recht kon men zich dan ook afvragen of Paul de GROOT deze groep bij voorbaat de pas wilde afsnijden, toen hij in de zitting van het C.P.N.-partijbestuur op 8, 9 en 10 April j.l. verklaarde: "Ook trachten de Sluizer-elementen (aanduiding voor P.v.d.A. figuren als de radio-commentator Meyer Sluizer) nu allerlei zaken op te raken over partijgenoten, die door de partij zijn terecht gewezen wegens hun onjuiste gedrag of die uit de partij zijn verwijderd. Doch al deze zaken zijn op normale en rechtvaardige wijze behandeld" ("De Waarheid" van 14-4-1956).

Desondanks heeft De GROOT aan ten minste één eertijds geroeyerde te kennen gegeven, dat tegen diens terugkeer in de partij geen bezwaar bestond.

Tot de groep van ex-partijgenoten, waarop De GROOT in zijn inleiding op de partijbestuurszitting duidde kunnen vermoedelijk o.m. gerekend worden:

1. KOEJEMANS, Antoon Johannes (20-4-'03 Rotterdam)

Was in 1945/47 als hoofdredacteur van "De Waarheid" in de C.P.N. een populaire figuur. Stond ook buiten de communistische kring als dagbladredacteur in aanzien. Op grond van hem verweten "rechtse afwijkingen" werd hij eind 1947 van zijn functie als hoofdredacteur van het partijdagblad ontheven. Hem werd toen tevens verzocht zijn zetel in de Eerste Kamer en in de Provinciale Staten van Noord-Holland ter beschikking te stellen.

In October 1955 bedankte hij als lid van de C.P.N.

2. KITER, Willem van (3-10-'06 Amsterdam)

Was in 1944/45 leider van de C.P.N. in het Zuiden des lands. Behoorde tot de groep vooraanstaande communisten, die in 1945 diepgaand van

G E H E I M

mening verschilden met Paul de GROOT en diens aanhang over de inwendige organisatie van de communistische partij en de te volgen partijlijn en - tactiek. Deze groep wordt sindsdien in C.P.N.-kringen aangeduid als "de Juli-oppositie". Hij is mogelijk op een onbekend tijdstip na 1946 als partijlid geroyeerd.

3. GOULOOZE, Daniël (28-4-'01 Amsterdam)
Was vóór de oorlog een der leiders van de C.P.N. Behoorde evenals Van EXTER tot bovenvermelde oppositiegroep. Volgens geruchten zou hij na 1945 geen lid van de C.P.N. zijn geweest.
4. APELDOORN, Wijbrand van (23-12-'14 Bellingwolde)
Behoorde tot de groep leidinggevende C.P.N.-ers, gedurende en kort na de oorlog. Werd in 1952 o.a. wegens links-sectarische neigingen geroyeerd als lid C.P.N.
5. POTZE, Albert (20-9-1898 Vlagtwedde)
Was vóór de oorlog lid van het partijbestuur en één der leidinggevende figuren van de C.P.N. in Limburg. Werd waarschijnlijk op een onbekend tijdstip na 1949 geroyeerd als lid C.P.N.
6. DAM, Jacob ten (12-11-'16)
Was een vooraanstaand C.P.N.-er op districtsniveau te Amsterdam. Werd in 1955 als lid van de partij geroyeerd.

Hoewel voor het ogenblik ten aanzien van de partij gedesillusioneerd, zijn allen de communistische ideologie trouw gebleven. Zij zijn voorts allen verklaarde vijanden van Paul de GROOT, aan wie zij met recht en redenen hun verwijdering uit de partij verwijten.

Ongetwijfeld leeft bij vele geëxcommuniceerde C.P.N.-ers de wens weer aan het partijleven te kunnen en mogen deelnemen. Betreffende de zes hiervoren genoemden is echter uit inlichtingen van geheime bron bekend geworden, dat zij met elkaar contact hebben gezocht en - voorgever de onder 2 t/m 6 genoemden betreft - onderling besprekingen hebben gehouden om de weg te vinden die tot het gewenste doel zou kunnen leiden.

De meningen hieromtrent zijn voorshands nog verdeeld.

KOEJEMANS, die wel met de plannen en bedoelingen van de andere voren-genoemden op de hoogte is, zou, naar verluidt, voorstander zijn van het doen verschijnen van een "open brief", echter slechts op voorwaarde, dat deze de ondertekening zou dragen van vele vooraanstaande partijgenoten en ex-leden. In geen geval zou hij de partij schade willen berokkenen, b.v. door fractie vorming. Wel zou zijns inziens een niet tegen de partij gericht discussie-groep in het leven geroepen kunnen worden van momenteel officieel buiten de partij staande communisten.

Hierin zou goed bedoelde en opbouwende kritiek op de partij naar voren kunnen komen. Het doel zou moeten zijn de partij er toe te brengen deze groep van vroegere werkers weer in haar rijen op te nemen.

De huidige leiding zal - naar de mening van KOEJEMANS - niet licht daartoe overgaan. Zijns inziens zou hij zelf gemakkelijk weer lid kunnen worden, indien hij zich zou schikken naar de leiding van Paul de GROOT. Hij is echter niet bereid op die voorwaarde toe te treden.

W. van EXTER heeft reeds diverse oud-C.P.N.-ers bezocht om hen te bewegen een gezamenlijke actie tot weder toelating tot de partij te voeren. Hij heeft inmiddels - naar hij voorgeeft in overleg met Franse geestverwanten - persoonlijk pogingen aangewend om het partijlidmaatschap weer te verwerven. Na zijn voelhorens te hebben uitgestoken bij de politiek-secretaris van het C.P.N.-district waarin hij woonachtig is, was het hem gelukt een onderhoud te verkrijgen met een vrijgesteld partijbestuurder aan wie

GEHEIM

hij zijn wensen en ideeën heeft kunnen kenbaar maken. Het moet, mede gezien de positie en de mentaliteit van de betrokken bestuurder, uitgesloten worden geacht, dat dit onderhoud heeft plaatsgevonden zonder voorkennis van Paul de GROOT zelf. Van EXTER moest in het bedoelde gesprek genoegen nemen met de belofte, dat "de zaak" aan het voltallige partijbestuur zou worden voorgelegd.

Ook Van EXTER ziet geen heil in het oprichten van een nieuwe communistische partij. Hoewel hij er niet volstrekt afwijzend tegenover staat, lijkt hem ook het schrijven van een "open brief" minder doeltreffend. Het beste zou volgens hem zijn de partijleden en vooral de functionarissen, zodanig te beïnvloeden, dat de partijleiding erdoor hun aandrang toe komt de ex-leden weder op te nemen.

De bewerkte partijleden zouden b.v. ook - ter opneming in de naar aanleiding van de overeenkomst C.P.N.-Socialistische Unie ingestelde "Discussie rubriek" - aan "De Waarheid" stukjes kunnen schrijven ter bevestiging van het gestelde doel.

Met het vormen van een discussiegroep zou Van EXTER nog wel verder willen gaan dan KOEJEMANS. Hij zou met name daarin ook C.P.N.-leden willen opnemen. Echter onder geen beding zou de groep een vergaarbak van gecompromitteerden, een tweede politieke groepering mogen worden.

Daniël GOULOOZE wijst de methode om alle politieke blunders en voor Paul de GROOT en andere bestuurders bezwarend materiaal per "open brief" aan de partijgenoten bekend te maken als ondoelmatig af. Wat in de Sowjet-Unie is gebeurd kunnen wij ons niet permitteren, zo luidt zijn opvatting. Bovendien moet men bedenken, dat Paul de GROOT nog over veel aanhang beschikt en hem de nodige middelen ter beschikking staan om iedereen zwart te maken. De drijfveer mag vooral niet zijn de partij eerst nog verder in het moeras te helpen en daarna weer op te bouwen. Alleen van binnenuit kan volgens hem de partij gezond worden gemaakt.

Het gebruik van de discussierubriek in "De Waarheid" lijkt hem wel geschikt. Ook al worden de artikelen niet geplaatst, altijd zullen er wel enige partijgenoten van kennisnemen, die er door tot nadenken worden gebracht.

De beste manier om de partij ten gunste van de geëxcommuniceerden in beweging te brengen lijkt ook GOULOOZE het vormen van discussie-groepen, die echter in de partij zelf gevormd zouden moeten worden. De problemen, welke de partij beroceren, moeten op eerlijke wijze worden aangesneden, opdat de betrokkenen nooit verweten kan worden, dat zij aan fractie-vorming doen.

Er moet de partijleden het gevoel worden bijgebracht, dat nu eindelijk een tijd is aangebroken, waarin de dingen bij hun naam mogen worden genoemd. Wanneer de discussie op gang is gebracht, kunnen de verdere methoden worden uitgestippeld. Eerst dan is de tijd aangebroken de diepergaande kwesties aan de orde te stellen. Hiervoor is materiaal genoeg beschikbaar, dat in de vorm van artikelen aan "De Waarheid" ter plaatsing zou kunnen worden aangeboden. Wordt plaatsing geweigerd, dan zou overwogen kunnen worden een en ander de partijleden op andere wijze (b.v. per "open brief") bekend te maken.

W. van APELDOORN wil eveneens de partijleden bewerken opdat zij hun gedachten in "De Waarheid" zullen uiten. De discussie in de partij moet op gang worden gebracht. Hieraan moet echter door prominente ex-leden leiding worden gegeven. De partij lijdt aan een ontstellend gebrek aan ervaren en geschoold kader en het is daardoor dat de huidige leiding zich zo gemakkelijk kan handhaven.

Tot dit standpunt is Van APELDOORN naar het schijnt eerst na één of meer gesprekken met Van EXTER en GOULOOZE gekomen. Er zijn gronden om aan

G E H E I M

te nemen, dat hij aanvankelijk voorstander was van een scherpe "open brief".

POTZE speelt in dit gezelschap, evenals Ten DAM, een minder voorname rol. Ook hij verlangt naar terugkeer in de partij. Op welke manier hij zich voorstelt deze wens in vervulling te doen gaan werd niet bekend. Te verwachten is, dat hij zich geheel bij de door de anderen bepaalde koers zal aansluiten.

Ten DAM, die beweert de beschikking te hebben over opzienbarend, tegen de huidige partijleiding gericht "materiaal", zou dat liefst in druk - nog voor het a.s. partijcongres - onder de partijleden verspreiden. Naar verluidt zal hij daartoe echter zonder voorkennis, mogelijk goedvinden, van de anderen niet overgaan. Bij hem spelen naar het voorkomt ideologische motieven een minder grote rol. Het is evenwel waarschijnlijk, dat hij aan elke tegen de huidige partijleiding gerichte actie zal meedoen.

Zoals reeds werd betoogd, staan de vorengenoemden in hun verlangen niet alleen. In dit verband werden in bedoelde kring verschillende min of meer bekende ex-partijgenoten genoemd, van wie men verwacht, dat zij zich bij een eventuele actie zullen aansluiten.

Of de bekende Gerrit ROORDA (4-9-1890 Terwispel), thans bestuurslid van de Socialistische Unie, daaraan zal mede werken is niet bekend. Verondersteld mag worden dat er - in verband met de reeds eerder gememoreerde in begin Mei 1956 tussen de C.P.N. en de Socialistische Unie gesloten overeenkomst - contact bestaat, althans heeft bestaan, tussen ROORDA en De GROOT.

Naar tenslotte nog werd vernomen, zou medio Augustus een landelijke vergadering van ex-C.P.N.-ers plaatsvinden, waarin over een gezamenlijk te volgen weg en aan te nemen houding beraadslaagd zou worden.

Augustus 1956